

EXERCISES ON NEW WORDS RECOMMENDED FOR FIFTH GRADE MOTHER TONGUE CLASSES AND THEIR IMPORTANCE AND EFFECTIVENESS

Sevara Qahramonova Kahramonovna,

Master of Uzbek Language and

Literature of the 1st Stage of the Pedagogical Institute of Karshi State University

ANNOTATION

When talking about the analysis of the exercises on new words recommended in the subject of the fifth grade mother tongue and its importance, first of all, it is necessary to list the importance of using the mother tongue. The reason is that explaining the subjects in their own language, especially in the native language, in Uzbek, creates a great opportunity for the representative of the field and the student. In particular, the use of the mother tongue leads to a better understanding of the course content. It's hard to learn if you don't know the meaning of the words. Starting preschool or school in the students' native language will help them acquire the skills and attitudes they need to succeed in formal education. The article also discusses the importance of new pedagogical methods in the acquisition of new words in the native language.

Keywords: Mother tongue, integration, new word, student, science, education.

Аннотация

Говоря об анализе упражнений на новые слова, рекомендуемых по предмету «Родной язык в пятом классе», и его важности, прежде всего, необходимо перечислить важность использования родного языка. Причина в том, что объяснение предметов на родном языке, особенно на родном языке, на узбекском, создает большие возможности для представителя отрасли и студента. В частности, использование родного языка способствует лучшему пониманию содержания курса. Трудно учиться, если не знаешь значения слов. Начало дошкольного или школьного обучения на родном языке учащихся поможет им приобрести навыки и установки, необходимые им для достижения успеха в формальном образовании. В статье также рассматривается значение новых педагогических методов в овладении новыми словами на родном языке.

Ключевые слова: Родной язык, интеграция, новое слово, ученик, наука, образование.

Annotatsiya

Beshinchi sinf ona tili fanida tavsiya etiladigan yangi soʻzlar boʻyicha mashqlarning tahlili va uning ahamiyati, samarasi xususida soʻz yuritganda avvalo, ona tilidan foydalanishning ahamiyati sanab oʻtish joiz. Sababi fanlarni oʻz tilida, ayniqsa ona tili darsini oʻzbek tilida tushintirish shu soha vakili hamda oʻquvchi uchun katta imkoniyat yaratadi. Xususan, Ona tilidan foydalanish dars mazmunini yaxshiroq tushunishga olib keladi. Agar soʻzlarning maʼnosini bilmasa, oʻrganish qiyin. Maktabgacha yoki maktabni oʻquvchilarning ona tilida boshlash rasmiy taʼlimda muvaffaqiyatga erishish uchun zarur boʻlgan koʻnikma va munosabatlarni egallashga yordam beradi. Maqolada ham, ona tili fanida yangi oʻtilgan

soʻzlarni oʻzlashtirish borasida yangi pedagogic uslublarning ahamiyati xususida soʻz yuritiladi.

Kalit soʻzlar: Ona tili, integratsiya, yangi soʻz, oʻquvchi, fan, taʼlim.

Kirish

Ona tilidan foydalanish dars mazmunini yaxshiroq tushunishga olib keladi. Agar soʻzlarning maʼnosini bilmasa, oʻrganish qiyin. Maktabgacha yoki maktabni oʻquvchilarning ona tilida boshlash rasmiy taʼlimda muvaffaqiyatga erishish uchun zarur boʻlgan koʻnikma va munosabatlarni egallashga yordam beradi.

Oʻz ona tilidan foydalanish imkoniyati maktabga ijobiy munosabatda boʻlishga yordam beradi va oʻquvchilar uchun maktabning ularning hayotiga aloqadorligini tushunish osonroq boʻladi. Oʻquvchilar ham oʻz taʼlim jarayonining faol egalari boʻlishlari va faol ishtirok etishlari mumkin. Oʻquvchi oʻquv jarayoniga koʻproq jalb qilinsa, bu ularning asosiy savodxonlik koʻnikmalarini rivojlantirishni tezlashtiradi va yaxshi taʼlim natijalariga olib keladi.

Oʻrganishda ona tili muhim oʻrin tutadi; bu barcha oʻrganishning asosidir. Kuchli ona tili koʻnikmalari boshqa akademik fanlarni (tabiiy fanlar, tarix, din yoki axloq va boshqalar) yaxshiroq oʻrganishga yordam beradi, chunki ularning barchasi oʻqishni tushunishga asoslanadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYASI

Aytaylik, 5-sinf Otlar mavzusi. Bu dars davomida oʻquvchilar Otlar uchun bosh harflardan foydalanishni mashq qiladilar. Darsning davomiyligi 45 minut.

1. Isitish (5 daqiqa)

Qoʻllaniladigan usul: sakrab turgan quyon

Ushbu qisqa mashqning maqsadi oʻquvchilar oʻrtasida qiziqish uygʻotish va ularning eʼtiborini jalb qilishdir. Oʻrganish uchun qulay muhit yaratish ham muhimdir.

Oʻquvchi yumshoq oʻyinchoqni uloqtirishadi va kim oʻyinchoqni ushlasa, toʻgʻri otni (ism, shahar, mamlakat, manzil ...) ayta oladi. Keyin talaba oʻyinchoqni boshqa birovga tashlaydi, u boshqa otni aytishni davom ettiradi. Yumshoq oʻyinchoq har bir talaba uni kamida bir marta ushlaganicha tashlanadi.

Ushbu mashqning maqsadi isinish, shuningdek, oʻquvchilarga toʻgʻri otlar nima ekanligini va umumiy va toʻgʻri otlar oʻrtasidagi farq nima ekanligini tushunishga yordam berishdir. Boshqa oʻquvchi tomonidan berilgan toʻgʻri ot misollari tushunishga yordam

Mashq qilish (20 daqiqa)

Qoʻllaniladigan usul: ichki-tashqi doiralar

Ona tili darsining maqsadlaridan biri oʻquvchilarni turli oʻzaro taʼsirli vaziyatlarda ishlashga oʻrgatishdir. Oʻz fikrlaringiz, tajribangiz va his-tuygʻularingizni baham koʻrishni oʻrganish ona tilini oʻrgatishning muhim qismidir. “Ichki-tashqi doiralar” metodi hamkorlikda oʻrganishga asoslanadi va u oʻquvchilarning oʻzaro munosabat koʻnikmalarini rivojlantiradi.

Oʻquvchi ikkita juft guruhga boʻlingan. Bir guruh ichki doirani, ikkinchisi esa tashqi doirani tashkil qiladi. Ichki doiradagi oʻquvchilar tashqi tomonga, tashqi doiradagilar esa ichkariga qarab turadi. Har bir talaba boshqasiga duch keladi: oʻquvchi shunday juftlik hosil qiladilar.

Har bir talabada bir nechta kichik kartalar mavjud. Har bir kartada so'z bor, masalan, quyosh, oy, yer, yalmog'iz. Toshkent va hokazo. Endi o'quvchilar juftliklari to'g'ri otlar uchun bosh harflardan foydalanishni mashq qiladilar. Ular bir-birlaridan so'zma-so'z so'rashadi, qaysi so'zlarga bosh harf kerak.

Bir muncha vaqt o'tgach, doiralardan biri bir yoki bir nechta odamni o'ngga yoki chapga siljitadi, shunda har bir kishi yangi odamga duch keladi. Mashq yangi hamkor bilan davom etadi. O'quvchi yangi so'zlarni ham o'ylab topishlari mumkin.

O'quvchi tushunarsiz holatlarni muhokama qilishlari va to'g'ri javobni birgalikda aniqlashga harakat qilishlari muhimdir. Albatta, ular har doim o'qituvchidan yordam so'rashlari mumkin. O'quvchilar yakka tartibda to'g'ri otlar ustida mashq bajaradilar. Ular o'z ona tili mashqlari kitobidan yoki Internetdagi raqamli o'quv materialidan yoki turli xil yozma mashqlar bilan boshqa ish varaqlaridan foydalanishlari mumkin. Individual ravishda tuzilgan yozma mashqlar o'quvchilarning og'zaki mashqlarni kursdoshlari bilan bajarish orqali olgan bilimlarini mustahkamlaydi.

Refleksiya metodi (5 daqiqa)

Qo'llaniladigan usul: yuqoriga yoki pastga?

Barcha o'quvchi o'rnidan turishadi. Ular o'z javoblarini yuqoriga yoki pastga egilib ko'rsatadilar: o'quvchi argumentga rozi bo'lsa, qo'llari bilan imkon qadar yuqoriga ko'tariladi yoki rozi bo'lmasa, egiladilar.

"Bugungi o'qishimdan mamnunman."

"Men bugun juda qattiq ishladim."

"Men yaxshiroq qilishim mumkin edi."

"Men bugungi o'qishimda sinf meni qo'llab-quvvatlaganini his qilaman."

"Menga bu dars yoqdi."

"Men ishonchim komil bo'lmagan hamma narsani so'radim."

"Men hali ham tegishli otlarni to'liq tushunmayapman."

Bolalar o'yin vaqtidan foyda olishlari mumkin. O'yinlar yangi so'zlarni qo'llashda mashq qilishlari va o'zlarini erkin ifoda etishlari mumkin bo'lgan qiziqarli va qulay muhitni taklif qiladi. Ko'ngilochar tadbirlarda qatnashish til va muloqot qobiliyatlarini rivojlantirishning samarali usuli hisoblanadi. Bu, shuningdek, farzandlaringizga ijtimoiy jihatdan ishonchli bo'lishga yordam beradi va do'stlik rishtalarini mustahkamlashning bir usuli bo'lishi mumkin. Quyida til o'rganishni zavq bilan birlashtirgan o'yinlar va o'yin vaqti faoliyatiga misollar keltirilgan:

So'z o'yinlari. So'z o'yinlari bilan bolalaringizning so'z boyligini kengaytiring. Bu uyda yoki sayohat paytida narsalarni ko'rsatish kabi oddiy bo'lishi mumkin, masalan. "Men endi yog'ni xamirga aralashtiraman" yoki "Baland binolar osmono'par binolar deb ham ataladi". Siz hatto ushbu so'zlar haqida ta'rif berishingiz yoki umumiy ma'lumotni baham ko'rishingiz mumkin. Baliq skleti, Zinama zina, Aqliy xujum kabi o'yinlar ham so'z boyligi va muloqot qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi.

Mulohaza va takliflar

Yoshga mos so'z o'yinlari bolalarda yaxshi hazil va ijodkorlikni rivojlantirishga yordam beradi. Bu shuningdek, so'z o'ynash va tasavvurni rag'batlantiradi. Siz bolalar uchun mo'ljallangan hazil kitoblarini o'qishingiz va navbatma-navbat aqlli hikoyalarni aytib berishingiz mumkin.

Ularning gaplarini, nutqini yoki artikulyatsiyasini tanqid qilishdan saqlanib. Buning o'rniga, to'g'ri talaffuz yoki grammatikani to'g'ri tarzda takrorlash orqali namuna oling, masalan. bolangiz "Men juda tez ketdim!" "Siz buni shunday demaysiz" deyish o'rniga, "Ha, juda tez ketdingiz!" Topishmoqlar - so'zlarni ishlatish va sahna yoki vaziyatlarning rasmlarini chizishning qiziqarli usullari. Bir-biringizga topishmoqlarni o'qing yoki ayting va bolalaringizga bitta so'zning turli xil ta'riflarini tushuntiring, masalan. topishmoqni yaxshiroq tushunishga yordam berish uchun o'rganish joyidagi yoki maktabdagi kabi baliqlar guruhidagi kabi. Qofiyalar. Qofiyalarni takroriy kuylash, o'qish, yozish yoki eshitish nutqni rivojlantirishdan tashqari, yaxshi tinglash qobiliyatlari va xotirani saqlashga yordam beradi. Shuningdek, siz uyda nima qilayotganingizni qofiyali so'zlar bilan aytib berishingiz yoki bolalaringizga qofiyali so'zlar yordamida sevimli o'yinchoqlari haqida aytib berishingiz mumkin. Omonimlar. Ovozi bir xil, ammo ma'nosi har xil bo'lgan so'zlar bilan o'ynash orqali tinglash va tushunish qobiliyatlarini rivojlantiring. Farzandlaringizga bir-biriga o'xshash so'zlarni o'ylab ko'rishlariga imkon bering va ularning har birini aniqlashga harakat qiling. Bu, shuningdek, farzandlaringizning so'z boyligi qanchalik kengayganligi va ularning so'zlarni to'g'ri tushunganligining yaxshi o'lchovidir.

Hikoya. Hikoya kitoblari ko'p o'yin-kulgini ta'minlasa-da, hikoyalar - haqiqiy yoki o'ylab topilgan bo'lsin - bolalaringiz bilan yaxshi aloqada bo'lish vaqtini ta'minlab, ularning muloqot qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. Kundalik voqealar haqida hikoyalar almashish. Ajoyib hikoyalar bilan ularning tasavvurini kengaytiring va atrofdagi hamma narsa va hamma narsa haqida hikoyalar yaratganingizda, ularning ijodi o'sishiga imkon bering.

Qo'shiqlar. Qo'shiqlar o'zlarining musiqiy qobiliyatlarini ishga solishdan tashqari, bolalarga yangi so'zlarni o'rganishga ham yordam beradi. Qo'shiq matni qofiya va ritmga ega, shuning uchun ular qo'shiq aytish oson va qiziqarli bo'ladi. Bundan tashqari, mashg'ulotga shunchaki kuy qo'yish, siz bolalaringiz bilan o'ynashingiz mumkin bo'lgan qiziqarli o'yin bo'lishi mumkin. Tilning burishishi. Tilni burish - bu bolalarga so'zlarni to'g'ri talaffuz qilish va talaffuz qilishni o'rgatishning ajoyib va qiziqarli usuli. Bu ularning tilini so'zlarni talaffuz qilishga o'rgatishning qiziqarli usuli. Oddiydardan boshlang va o'z yo'lingizni oshiring.

Xulosa agar biz ulardan maksimal darajada foydalanishni bilsak, so'zlar juda qiziqarli bo'lishi mumkin. Ular birgalikda hikoyalar, qo'shiqlar va boshqa ko'plab narsalarga aylantirilishi mumkin, bu sizning bolalaringizga yanada fazoviy bo'lishga yordam beradi. Farzandlaringizni yaxshi gapirishga undashda davom eting, ularda o'z ijodkorliklarini ochib berishlari va til ko'nikmalarini kengaytirishlari mumkin bo'lgan sog'lom va qiziqarli o'quv muhitini yarating. Ularga o'z fikrlarini, his-tuyg'ularini va harakatlarini so'zlardan foydalanish orqali qanday qilib yaxshiroq ifodalash bo'yicha yo'l-yo'riq ko'rsating, chunki bu ularni o'sib ulg'aygan sari dunyoga ishonch bilan qarashga tayyorlaydi.

ADABIYOTLAR RO'YHATI

1. O'rta umumta'lim maktablarining 511 sinflari uchun ona tili darsliklari mezonini (konsepsiyasi). "Til va adabiyot ta'limi" jurnali, 1992 yil, 3-4-sonlar.
2. A'zamov S. "Maktab grammatikasi va ilmiy grammatika xususida". "Til va adabiyot ta'limi" jurnali. 1992 yil, 2-son.
3. G'ulomov A., Ne'matov X. Ona tili ta'limi mazmuni. Toshkent, "O'qituvchi", 1995 yil.

4. Asadov Y. Yangi pedagogik texnologiyaning tarkibiy mohiyati haqida . "Til va adabiyot ta'limi" 1998 y., 4-s.
5. Roziqov O., Og'ayev S., Mahmudov M., Adizov B. Ta'lim texnologiyasi. Toshkent, "O'qituvchi", 1999 yil.
6. B.To'xliyev, M.Shamsiyeva, T.Ziyodova. O'zbek tili o'qitish metodikasi. Toshkent, 2006 yil
7. K.Usmonova. Uy vazifasi-dolzarb muammo. «Til va adabiyot ta'limi» jurnali, 2007 yil, 2-son,
8. N.Maxmudov, A.Nurmonov, A.Sobirov. V.Qodirov, Z.Jo'raboyeva, G.Ziyodullayeva. Ona til. 5-sinf. O'qituvchilar uchun metodik qo'llanma. "Tafakkur" nashriyoti, Toshkent, 2011 yil.